

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5222/2021
24.03.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Драгише Б. Слијепчевића, председника већа, Јасмине Стаменковић, др Илије Зиндовића, Бранка Станића и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Милан Нирнбергер, адвокат из ..., против тужене Републике Србије - Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво из Београда, ради накнаде штете, одлучујући о ревизијама тужиље и тужене изјављеним против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1848/21 од 08.04.2021. године, у седници већа одржаној 24.03.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1848/21 од 08.04.2021. године.

НЕ ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене.

ОДБАЦУЈЕ СЕ, као недозвољена, ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1848/21 од 08.04.2021. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 5747/19 од 03.12.2020. године, првим ставом изреке, делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужена да тужиљи на име накнаде нематеријалне штете по основу рехабилитационог обештећења исплати износ од 3.000.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од дана пресуђења па до исплате. Другим ставом изреке, делимично је одбијен тужбени захтев за законску затезну камату на досуђен износ почев од дана подношења тужбе од 22.02.2016. године па до 02.12.2020. године. Трећим ставом изреке, делимично је одбијен тужбени захтев преко досуђеног за износ од још 39.720.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 22.02.2016. године па до исплате. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена да тужиљи на име трошкова парничног поступка исплати износ од 462.100,00 динара са законском затезном каматом од наступања услова за извршење па до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1848/21 од 08.04.2021. године, у ставу првом изреке, одбијене су жалбе парничних странака и потврђена је наведена

првостепена пресуда у првом, трећем и четвртном ставу изреке. Ставом другим, одбијени су захтеви парничних странака за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против другостепене пресуде тужиља је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. у вези члана 8. ЗПП и погрешне примене материјалног права.

Тужена ревизију изјављује са позивом на одредбу члана 404. Закона о парничном поступку, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу овлашћења из члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11... 18/20) и одлучио да ревизија тужиље није основана.

У проведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Нису основани ревизијски наводи тужиље којима се указује да је другостепена одлука донета уз битну повреду одредбе парничног поступка из члана 374. став 1, у вези са чланом 8. ЗПП, јер другостепени суд у поступу по жалби није изнова вршио оцену доказа, нити утврђивао чињенице, већ је прихватио чињенично стање које је утврђено у току првостепеног поступка. Ревизијом се суштински оспорава утврђено чињенично стање и оцена изведених доказа, а што не може бити разлог за изјављивање ревизије у смислу члана 407. став 3. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, пок. ББ, отац тужиље, ухапшен је дана 28.08.1975. године са тужиљиним мајком (која је истог дана пуштена), док је он задржан у притвору. Пресудом Окружног суда у Зајечару, К 7/76 од 09.03.1976. године, оглашен је кривим да је извршио кривично дело удруживање против народа и државе из члана 117. став 1. у вези са кривичним делом контрареволуционарног напада на државно и друштвено уређење из члана 100. КЗ, те осуђен на казну строгог затвора у трајању од 13 година, у коју му је урачунато време проведено у притвору. Пресудом Врховног суда Србије Кж 767/06 од 09.09.1976. године, преиначена је пресуда Окружног суда у Зајечару К 7/76 од 09.03.1976. године у погледу одлуке о казни, тако што је осуђен на казну строгог затвора у трајању од 10 година у које му је урачунато време проведено у притвору. Казну је издржао у укупном трајању од 9 година и 9 месеци. Био је у самици 16 месеци, више пута је кажњаван и преживео је три атентата. Тужиља је у време хапшења свог оца имала ... година. Хапшење оца је у узрочно последичној вези са њеним каснијим понашањем. Тужиља је у тим годинама морала да се ослања само на себе јер је отац био у затвору, а мајка је много радила и била емотивно недоступна. Пре хапшења оца односи у породици су били складни, да би се после хапшења то променило. Друга деца су тужиљи говорила да је њен отац терориста и криминалац. Здравствени проблеми код тужиље појавили су се у години када је отац ухапшен – имала је поремећај циклуса, стомачне проблеме и алергије, лечила се у Институту за мајку и дете. То њено психичко стање је трајало до уписа на факултет. Када је отац изашао из затвора, имала је ... годину, родитељи су се развели, мајка је отишла да живи у После трагичне смрти брата, ... године преселила се у ...

где је ступила у брак и засновала породицу. Тужилца је трпела вишедеценијске душевне болове узроковано хапшењем и осудом оца на дугогодишњу робију, што је одредило и њен будући живот. Отац тужилца је преминуо 14.04.2005. године, а по захтеву тужилца рехабилитован је решењем Вишег суда у Зајечару Рех 44/12 од 23.11.2012. године.

На темељу овако утврђених чињеница, нижестепени судови у складу са одредбама чланова 7. тач. 5., 21., 26. став 3. и 27. Закона о рехабилитацији и члана 200. став 1. Закона о облигационим односима, заузели становиште да тужилца, као кћерка рехабилитованог лица, има право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове као потомак рехабилитованог лица у износу од 3.000.000,00 динара, у ком делу је тужбени захтев усвојен, док је за преостали износ од још 39.720.000,00 динара, тужбени захтев одбијен као превисоко опредељен, водећи рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи накнада.

Висину накнаде нематеријалне штете нижестепени судови су одмерили применом критеријума из члана 200. став 2. Закона о облигационим односима и оценом свих околности конкретног случаја, имајући у виду да накнада нематеријалне штете представља сатисфакцију, а не материјално богаћење. Ценили су узраст тужилца у моменту лишења слободе њеног покојног оца, дужину издржавања казне затвора, да је она као једанаестогодишња девојчица била свесна хапшења оца и његовог одсуства, да је током девет година и девет месеци колико је отац провео на издржавању казне затвора била у узрасту када јој је отац био најпотребнији – у периоду пубертета и адолесценције, тако да је кроз наведени период осећала последице очевог хапшења, а исто се одразило и на њен целокупан психички, емоционални развој, као и њене породице. Посебно је цењена околност да је отац тужилца био жртва прогона и насиља из политичких и идеолошких разлога, да му је незаконитим поступањем тадашњих власти повређено право на живот, право на правично суђење, право на једнакост, право на слободу и безбедност, неповредивост физичког и психичког интегритета, као основних људских права зајемчених Уставом и међународним уговорима.

Насупрот ревизијским наводима, правилно су нижестепени судови на утврђено чињенично стање применили материјално право, када су делимично усвојили тужбени захтев тужилца за накнаду нематеријалне штете.

Тужилци сагласно одредби члана 7. став 5. и чл 21. ст. 2. у вези са чланом 26. став 3. и 4. Закона о рехабилитацији, припада право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе оца као јединствени вид нематеријалне штете. Правична новчана накнада која се досуђује у складу са наведеним законским одредбама представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у душевној сфери оштећеног и омогућава да за себе оствари неку пријатност. Рехабилитационо обештећење је једна од мера прописаних Законом о рехабилитацији („Службени гласник Републике Србије“, број 92/11) којом се, у односу на рехабилитовано лице и на друга лица одређена тим законом, уклањају или ублажавају последице ништавих, односно непуноважних аката и радњи којима су лица из члана 1. став 1. тог закона лишена живота, слободе или других права из политичких, верских, националних или идеолошких разлога (члан 3. став 2). Под рехабилитационим обештећењем

подразумева се право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету, поред осталог и на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи (члан 26. став 3).

Према члану 200. Закона о облигационим односима, правична новчана накнада нематеријалне штете досуђује се и за душевне болове због повреде права личности ако то оправдавају околности случаја, а нарочито јачина болова и њихово трајање. Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о њеној висини, води се рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Смисао и циљ правичне новчане накнаде за правно признате видове нематеријалне штете (члан 200. став 1) је задовољење (сатисфакција). Правична новчана накнада требало би да код оштећеног успостави извесну психичку и емоционалну равнотежу нарушену штетним догађајем, односно ублажи душевни немир.

У овом спору одлучује се о накнади нематеријалне штете за душевне болове које је тужилца трпела због лишења слободе његовог оца као народног непријатеља. Тужилца је без очевог старања живела дуги низ година, од ... до ... године живота. У том периоду одрастања без очевог присуства, лишена је његове љубави, бриге и старања, свакако изложена и негативном односу који је, у тадашњим приликама, животна средина испољавала према деци народних непријатеља. Живљење у таквим околностима несумњиво је изазвало трпљење душевних болова који због свог трајања и јачине оправдавају досуђивање новчане накнаде у висини која ће тужилци пружити задовољење. Доношењем правноснажне одлуке којом је извршена рехабилитација њеног оца, тужилци је у извесној мери већ пружена сатисфакција, а по оцени овог суда, досуђени износ од 3.000.000,00 динара ће у потпуности допринети остваривању њеног циља. Износ досуђен тужилци за тражени вид нематеријалне штете, заједно са осталим мерама (рехабилитација, одлука надлежног државног органа, односно признање државе да је учињена велика грешка и друго) може да доведе до успостављања поремећене психичке равнотеже код тужилце због учињених повреда њених права. Досуђивање вишег износа новчане накнаде било би противно члану 200. став 2. Закона о облигационим односима, како је то правилно закључио и другостепени суд.

На основу изложеног, Врховни касациони суд је на основу одредбе члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у ставу првом изреке.

Ценећи испуњеност услова за одлучивање о ревизији тужене као изузетно дозвољеној, Врховни касациони суд је утврдио да нема услова да се о ревизији тужене одлучи у складу са одредбом члана 404. Закона о парничном поступку.

Нижестепени судови су правилно ценили приговор неблаговремености поднете тужбе у складу са чланом 27. став 3. и 4. Закона о рехабилитацији. Иницијални акт тужилце достављен Министарству правде дана 01.10.2014. године, третиран као захтев за рехабилитационо обештећење, нема одговарајућу садржину и форму, јер не садржи

вредносно опредељен захтев за рехабилитационо обештећење, нити је тужиља овластила своју мајку да захтев поднесе у њено име. Тужиља се први пут обратила туженој захтевом за рехабилитационо обештећење, дана 22.02.2015. године, када се преко пуномоћника изјаснила на понуду дописа тужене од 05.02.2015. године, јер је тај захтев вредносно опредељен, а по истом Министарство правде није донело одлуку у року од 90 дана од подношења, тако да је тужба благовремено поднета дана 22.02.2016. године. У таквом случају, донета је одлука у складу са правним ставовима који су изражени кроз одлуке Врховног касационог суда, због чега нема услова за одлучивање о ревизији као изузетно дозвољеној, а ради разматрања правног питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе или новог тумачења права. Поред тога, тужени није уз ревизију доставио правноснажне пресуде из којих би произлазио закључак о различитом одлучивању у истој или битној сличној чињенично-правној ситуацији.

Из наведених разлога, на основу члана 404. ЗПП, одлучено је као у ставу другом изреке ове пресуде.

Испитујући дозвољеност ревизије у смислу члана 410. став 2. тачка 5., у вези члана 403. став 3. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да ревизија тужене није дозвољена.

Према члану 403. став 3. ЗПП, ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима, ако вредност предмета спора побијаног дела не прелази динарску противвредност од 40.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Тужба у овој правној ствари поднета је 22.02.2016. године. Првостепеном пресудом тужена је обавезана да тужиљи исплати износ од 3.000.000,00 динара, док је одбијен захтев за исплату износа од још 39.720.000,00 динара. На дан подношења тужбе 1 евро, према средњем курсу НБС, је износио 123,5396 динара.

Како у конкретном случају вредност предмета спора побијаног дела правноснажне пресуде не прелази динарску противвредност 40.000 евра по средњем курсу НБС на дан поношења тужбе, то ревизија тужене није дозвољена у смислу члана 403. став 3. ЗПП.

На основу члана 413. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

**Председник већа-судија
др Драгиша Б. Слијепчевић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић